כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת יתרו ■ י"ט שבט ה'תשע"ז ■ 15.02.2017 ■ גליון מס' 415

תפוצה לכל קהילות ישראל

היה חכם, לא רק צודק

/ הרב יעקב הלוי פילבר

שבע שמות היו לו ליתרו ואחד משמותיו היה "יתר", לפי רש"י סיבת השם "יתר - על שם שיתר פרשה אחת בתורה: 'ואתה תחזה'". אלא שעל דברי רש"י יש שואלים: והרי יתרו לפני שאמר 'ואתה תחזה' הוא אומר כמה פסוקים, כמו: "מה הדבר הזה אשר אתה עושה", או "לא טוב הדבר אשר אתה עושה" וכן "נבול תבול" וכדומה, ורק לבסוף אחרי ששה פסוקים אומר יתרו למשה: "ואתה תחזה" ונותן לו את עצתו - מדוע לפי רש"י לא מחשיבים "כפרשה של יתרו" גם את הפסוקים הללו? על השאלה הזו השיב בעל "חידושי הרי"מ": כל הפסוקים שקדמו ל"אתה תחזה" היו דברי בקורת, (ואין זו חכמה רבה לעמוד ולהקשות ולהצביע על מגרעות, כל אחד מסוגל לכך), ביקורת אינה פרשה בתורה, מה שאין כן מ"ואתה תחזה", שמכאן מייעץ יתרו עצה נכונה, עצה שרק איש חכם יכול לתת, על כן נזקפת פרשה זו שיש בה עצה מעשית לזכותו של יתרו.

אך לפני שנעסוק בעצתו של יתרו עלינו להבין את התנהלותו של משה לפני שקיבל את עצת יתרו, והשאלה היא מה ראה משה מלכתחילה לשבת ולשפוט לבדו את העם מן הבוקר עד הערב, האם לא הבין מעצמו (בלי עצת יתרו) שלא יוכל לבדו לעמוד במשימה הזאת, ואם כן מדוע לא צירף משה מלכתחילה שופטים נוספים שיסייעו לו לשפוט את העם? אחד ההסברים להתנהגותו זו של משה הוא: שאכן משה ידע שההתנהלות שלו תביא לפיגור בפסקי הדין, אבל הוא העדיף להתנהל לאט מפני שידע שכל בעיה משפטית שתעבור תחת ידו תקבל את הפתרון הנכון יותר, ומשה העדיף תוצאות איכותיות גם אם הם מועטות מאשר הרבה פסקי דין של אנשים נוספים שאינם מושלמים. עצת יתרו למשה היתה: "היה חכם ולא רק צודק", כי הצרכים של החברה הם מורכבים ומגוונים, ואי אפשר להתמקד בפתרון בעיה בודדת בצורה טובה יותר במחיר ויתור על התמודדות עם מגוון בעיות רבות יותר. ולכן גם אם משה היה נותן תשובה מושלמת לבעיות המשפטיות המעטות שעסק בהן, אבל בה בשעה נשארו בעיות רבות אחרות שלא נפתרו. "עצת יתרו" לא נכתבה בתורה לשעתה בלבד, יש בה גם מסר לדורות עד ימינו אנו, בהתנהלות הציבורית שלנו פעמים רבות אנחנו מתמקדים בנושא מסוים, כשלפתחנו ממתינות משימות רבות נוספות, ומאחר ואנו רוצים לעשות את הנושא הקרוב ללבנו בצורה היותר מושלמת, יש ואין אנו רגישים מספיק לשלמותם של יתר הנושאים. אין זה סוד שלא בטובתנו אנו עסוקים במידה מרובה בנושא ארץ ישראל, כמו בעת גזירות העקירה והגירוש מגוש קטיף שאילצו אותנו להיערך במלוא כוחנו לביטול הגזירה, מערכה שדרשה מאתנו לאחוז באמצעים רבים, אבל בה בשעה הייתה לנו אחריות גם על נושאים נוספים כמו "עם ישראל" או "תורת ישראל", ולא שאין אנו עסוקים בנושאים הנוספים הללו בצורה שוטפת בחיי יום יום שלנו, אלא שלפעמים מתוך הלהיטות שלנו לקדם את הנושא המרכזי שאנו עסוקים בו אין אנו בוררים באמצעים לקידומו, ולפעמים אנו גם נוקטים מהלכים או מעשים שיש בהם פגיעה והפרעה להשפעה שלנו על הנושאים האחרים כמו "עם ישראל", עד שאנו מרחקים מהערכים שאנו מאמינים בהם יהודים רבים על ידי חלק מהמעשים שלנו. ויש שחלק מהאמצעים שאנו נוקטים בהם פוגעים במפעל החינוכי שלנו ועלולים לצרוב צריבה אנושה בנפשות הנוער שלנו. גם במקרה הזה עלינו להיות חכמים ולא רק צודקים. את ההחלטות צריך לקבל ברוב-יועץ ולא בשליפות מהבטן, לא בקיצוניות ולא בהתלהמות אלא בשיקול דעת הרואה גם את הנולד. על כן עם כל הכבוד לנוער שלנו העומד במערכה על ארץ ישראל במסירות נפש, אי אפשר להפקיד בידם את ההחלטות, כבר אמרו חז"ל (נדרים מ א): "אם יאמרו לך ילדים בנה, וזקנים - סתור, שמע לזקנים ואל תשמע לילדים, שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין" - ואחד הפירושים הוא שילדים כשאינם מרוצים מהבנין הקיים והם הרוצים לבנות דבר חדש, הם קודם כל סותרים את הישן עד שנשארים קרחים

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

עמידה בעת קריאת עשרת הדברות
קיים מנהג שהוא קדמון ונהוג בהרבה מקומות, שבהגיע הבעל קורא לעשרת הדברות הצבור עומד. האם מנהג נכון הוא?...
המשך בעמי 2

שוויית חורף
אני עובד במשרד ממשלתי, ואני נאלץ לכתוב פעמים רבות את התאריך הלועזי. מה יעשה אדם שנאלץ לעשות כן מתוקף עבודתו?...
המשך בעמי 3

המדבר של ארץ ישראל
מדבר סיני בו ניתנה התורה, נכלל בתוך תחומה של ארץ ישראל. זאת, על פי רש"י והתרגום ירושלמי על הפסוקים בפרשת מסעי...
המשך בעמי 4

סיפור לשבת
אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשה לך
שמעון הצורף ידע בחייו ימים יפים יותר, ימים בהם ראה ברכה מרובה במעשי ידיו. עד עלייתו לארץ חי שמעון נטף בתונים...
המשך בעמי 5

שביבים
- הר סיני: מיקומו
- "אני גבריאל בן יעקב"
- הכומר שהתגייר

המשך בעמי 6

מכאן ומכאן. ואילו הזקנים הרוצים לסתור בנין ישן, הם קודם כל בונים את החדש ורק אח"כ יכולים לוותר על הישן. אפילו משה רבנו עם כל חוכמתו הכיר לבסוף שההתמקדות בקטע קטן תוך הזנחת המכלול כולו הוא אסון לכל המערכת ובצדק אומר לו יתרו: "נבול תיבול גם אתה, גם העם הזה אשר עמך" (שמות יח יח).

בהנהגת הציבור יש לתת תשובות לכלל כולו, גם אם התשובות לא תהינה מושלמות, כי בניית חלק מהעם תוך הזנחת חלקו האחר תביא בסופו של דבר לנבילת שני החלקים, (גם אתה, גם העם) זהו הלקח שאנו לומדים מ"עצת יתרו".

עמידה בעת קריאת עשרת הדברות

/ הרה"ג אריה הכהן פלשניצקי שליט"א*

קיים מנהג שהוא קדמון ונהוג בהרבה מקומות, שבהגיע הבעל קורא לעשרת הדברות הצבור עומד. האם מנהג נכון הוא? והדברים שלפנינו עוסקים באלו הנוהגים לישב בעת קריאת התורה ועומדים בקריאת עשרת הדברות.

בגמ' ברכות (יב.) אמרי' שרצו חז"ל לקבוע אמירת עשרת הדברות בקריאת שמע בכל יום, ולא עשו זאת מפני תרעומת המינים. פי' רש"י: שלא יאמרו לעמי הארץ אין שאר תורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקדוש ברוך הוא ושמעו מפיו בסיני, עכ"ל. וכן כתב הרמ"א (סי' א' סעי' ה') שאין לומר קודם התפילה עשרת הדברות בציבור. וביאר במשנה ברורה, שזה מפני הכופרים שיאמרו אין תורה אלא זו ובפרט בזמנינו, עי"ש. וא"כ לפי"ז היושבים בקריאת התורה ועומדים בעשרת הדברות בלבד, לכאו' יש לחוש להא? ובאמת בתשובות הרמב"ם (סי' רסג', מובא בשו"ת אהלי יעקב למהריק"ש סי' לג') נשאל בענין זה אודות חכם אחד שהורה שכל איש אשר יעמוד בעת קריאת עשרת הדברות ראוי לגעור בו, מפני שמעשה זה הוא מדרכי המינים, שאומרים שיש יתרון לעשרת הדברות על שאר פרשיות התורה, והשיב הרמב"ם, שהצדק עם החכם, וראוי למנוע מלעמוד בקריאת עשרת הדברות, בגלל מה שמגיע בזה מן ההפסד באמונה ומדמים שיש בתורה מדרגות ומקצתה מעולה ממקצתה וזה רע מאוד ומן הראוי לסתום כל הפתחים שמביאים לזאת, ועי"ש. (וע"ע בשו"ת זכר יהוסף ח"א סי' יט').

ובשו"ת דבר שמואל (לרבי שמואל אבוהב - סי' רעו') גם נשאל על כך האם יש בעמידה זו משום חשש תרעומת המינים. והשיב: כל טצדקי דמצינן למעבד לקיים איזה מנהג הפשוט ברוב קהילות ישראל על התורה ועל העבודה עבדינן וכו'. תמצית הדברים: שאין כאן מקום למינים לרדות כיון שכוונתנו היא מפורסמת וגלויה לכל, לתת אל לבנו בעת ובעונה ההיא דרך קימה, שיש בה הידור כאילו הקבלנו פני השכינה במעמד הגדול והנורא ההוא, והאמונה התקועה בקרבנו מפי הקבלה. וגם מעת היותנו שם אנו בנפשותינו ניצבים ועומדים כדכתיב ויתיצבו בתחתית ההר, וכמו שרמזו ודקדקו בצחות לשונם שכל אחד מישראל מושבע ועומד מהר סיני הוא לשמור ולעשות והדרת קודש, ועמידה ראויה היא בכל פעם שנכוין להקבלת פני השכינה וכו', ולפיכך מדעתי החלושה כל מקום שנהגו המנה' הנזכר יהיו אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם שכוונתם לש"ש וכו', ועי"ש.

החיד"א בספרו 'טוב עין' (סי' יא') נשאל על כך, אם בעמידה זו משום חשש תרעומת המינים, והשיב שאין, משום שהיות וקורין בספר תורה כל התורה מידי שבת בשבתו וגם ביום זה שקורין עשרת הדברות (בחג השבועות) קוראים איזה חלק מהתורה, לית לן בה. דמוכח דהכל אמת. אלא שהם עומדים בהם, להיות שהם יסוד התורה ונכתבו בלוחות ואמרם הבורא ברוך הוא לכל ישראל ויחרד כל העם באמירת הקב"ה אותם, ורוצים לעשות איזה זכר לקום באמירתן, ובזה לא יש קפידא, והוחזקו במנהג זה וכו'. ונראה דמאחר שנהגו העם כן לקום כולם בעשרת הדברות, כולם חייבים לעמוד ואין לשום אדם לישאר יושב דגם שאינו מן הדין לקום, עתה שנהגו כל הקהל בזה נעשה חיוב על הכל, ועי"ש.

ובסדור בית יעקב (סדר חג השבועות) כתב להדיא: נהגו לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות, ואסור ליחיד לישאר לישב. ובשו"ת שם משמעון (או"ח חלק ד') כתב, שבשבת שקורין בו עשרת הדברות או שירת הים, יש לעמוד בכל קריאת התורה מרישא ועד סיפא וממילא לא יהא נראה וכו'. ובהגה' שערי רחמים על ס' שערי אפרים (שער ז' לז') כתב גם להתיר עפ"י דבר ספר הלבוש (בסי' תצד' סעי' ג') שכתב, ובזמן הזה לא חיישינן לצדוקים מפני שאינם מצויין בינינו, ועי"ש.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח חלק ד' סי' כב') יישב המנהג שעומדים, משום שנהגו גם לעמוד ב'אז ישיר' וכן כשקוראים השירה בשביעי של פסח, א"כ רואים שיש עוד מקומות שבקריאתם עומדים אפילו ששם לא שייך דברי המינים, וא"כ יידעו שמה שעודים זה מטעם אחר ולא בגלל שעשרת הדברות יותר משאר התורה, ועי"ש. ובספר אורחות רבנו (חלק א' עמ' קכ') כתב, שמרן "הסטייפלר" זצ"ל נהג לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות ואף בזקנותו נהג כן.

ובכף החיים (סי' קמו' כג') כתב, ואם כל הצבור עומדים בעת קריאת עשרת הדברות אינו נכון, ואם איזה יחידים עומדים לית לן בה, אמנם יש מקומות שפשט המנהג שכל הקהל עומדים, ועי"ש. ובסי' תצד' (ל') כתב הכף החיים, שבחג השבועות בעת קריאת עשרת הדברות יש לעמוד מעין דוגמת קבלתם בסיני. ומיהו לא ראיתי נוהגים כן לעמוד בעת קריאת העשר דברות, ואפשר לתת טעם למנהג משום כי יותר יהיה ישוב הדעת לאדם כשיושב מעומד כדי להבין.

מנהג מעניין אנו מוצאים בספר אליה רבה בהלכות חג השבועות (סי' תצד') וז"ל: כתב בתשובת בית יעקב (סימן קכ"ה): יש מקומות נוהגין (בחג השבועות) כשמגיע החזן לפסוק וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי יהוה אלהיך אשר וגו', קורין הקהל עשרת הדברות ואחר כך החזן שאין לבטל מנהגם, אבל בשאר שבתות שקורין עשרת הדברות יש לבטל מנהגם מפני התרעומת וכו'.

*מח"ס 'אתקינו סעודתא' ו'שערי בית המדרש' / פורסם במורשה

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל יוסי קורסיאן: אני עובד במשרד ממשלתי, ומתוקף עבודתי אני נאלץ לכתוב פעמים רבות את התאריך הלועזי. חבר אמר לי כי הוא קרא שיש בזה איסורים חמורים מהתורה. ברצוני לשאול האם אכן כך הדבר? ואם כן מה יעשה אדם שנאלץ לעשות כן מתוקף עבודתו?

תשובה: בפוסקים דנו בזה רבות ויש מהם שאכן החמירו בזה רבות אבל יש מהם שכתבו כמה טעמים / אפשרויות להקל, ותחילה אכתוב את טעמי האוסרים, ולאחר מכן אכתוב את טעמי / אפשרויות ההיתר.

טעמי האיסור:

- הרמב"ן[א] למד מהפסוק 'החדש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחודשי השנה' שהתורה מצווה אותנו למנות את החודשים מהחודש שבו יצאנו ממצרים (ניסן) וזאת כדי לעשות 'זכר לגאולתינו ממצרים' ונמצא אם כן שאם אנו מונים את החודשים לפי הספירה הלועזית אנו מבטלים לדעת הרמב"ן מצווה זו[ב] של 'החודש הזה וכו' ראשון הוא לכם לחודשי השנה'[ג].
- החתם סופר[ד] כתב 'אותם חדשים מקרוב שכותבים בריש מגילתא מנין לידת משיח הנוצרים' וכותב וחותם עצמו, אין לו חלק באלוקי ישראל, אוי להם כי גמלו לנפשם רעה, בתורת ה' מאסו', ומבואר מדבריו שיש איסור להשתמש בתאריך הלועזי.
- המהר"ם שיק[ה] (תלמיד מובהק לחתם סופר) כתב שכיוון שהתאריך הלועזי הוא ספירה של הנוצרים המונים מלידת משיחם - אותו האיש, אם כן מי שמשתמש בספירה זו עובר על הפסוק 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו'.
- וכן יש שהזכירו בהקשר הזה את האיסור של 'ובחוקותיהם לא תלכו'.
- יש לנו להבדל מן הגויים ובני ישראל נגאלו ממצרים בזכות זה שלא שינו את לשונם שמותם ומלבושם[ו].

אמנם כאמור יש מהפוסקים שכתבו כמה וכמה טעמי / אפשרויות היתר בדבר:

- אין הדבר ברור כלל שהספירה הלועזית היא אכן ספירה מלידת אותו האיש ומשום כך אין בזה איסור של 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו'.[ז]
- מאחר ולא מזכיר ולא כותב לאחר התאריך הלועזי - 'לספירת הנוצרים' אין בזה משום הזכרת אלהים אחרים[ח].
- אין איסור בהזכרת שם אלהים אחרים אלא רק כשמזכיר את שמם ולא כשעושה דבר שגורם להזכיר[ט].
- באשר לאיסור 'ובחוקותיהם לא תלכו' מאחר ואינו משתמש בתאריך הזה אלא משום שהתאריך היותר מפורסם בעולם ואין כוונתו כלל ללכת בחוקי הגויים, אין בזה איסור מצד זה[י].
- באשר לחובת ההיבדלות מהגויים מאחר ואין כותב כן בקביעות אלא רק באקראי לצורך מסחר וכדומה, אין לחשוש.[יא]
- במקום לכתוב למשל 1.1.2017 יכתוב: 'ראשון לינואר 17' ומכיוון שלא מזכיר את החודש במספר אלא בשם, ממילא אין בזה ביטול המצווה של 'החודש הזה לכם וכו' ראשון הוא לכם וכו', ומאחר וכותב 17 ולא 2017 אין הוא מונה את התאריך מלידת אותו האיש[יב] (שהרי כאמור לעיל הערה 3 גם לדעת הרמב"ן אין איסור לקרוא לחודשים בשמותם, ורק אם בא למנותם יש לו למנותם מחודש ניסן ולכן אם קורא לחודש ינואר חודש הראשון אזי אכן הוא עובר על דברי תורה לדעת הרמב"ן, אבל אם לא סופר אותו אלא קורא לו 'ינואר' שפיר דמי).
- כמו כן יש לציין שעל אף שבדברי רש"י חבר לשיטת הרמב"ן מ"מ הרמב"ם לא הזכיר הלכה זו לא בספר המצוות ולא ביד החזקה וכן משמע דלא כרמב"ו מדברי הרשב"א הריטב"א והר"ן[יג].
- עוד יש לומר שאע"פ שנצטווינו בתורה למנות את החודשים מחודש ניסן (לדעת רמב"ן) מכל מקום אין גדר 'חודש' בתורה אלא חודשי לבנה, ובספירה הלועזית הרי הוא סופר חודשי חמה, ועל חודשים כגון אלו אין צריך לספור מחודש ניסן[יד].
- לצד התאריך הלועזי יכתוב גם את התאריך העברי[טו].
- לאחר כתיבת התאריך הלועזי יכתוב 'למניינם' או 'למספרם'[טז].

והנה על אף שההכרח לא יגונה, ואותם אלה שנאלצים לצורך מסחר[יז], שימוש משרדי וכדומה להשתמש בתאריך לועזי, יש להם על מה לסמוך (ועדיף להתנהג לפי אחת העצות דלעיל) מכל מקום היכן שאין הכרח בוודאי ראוי לכל אחד ואחת להשתמש בתאריך העברי שעלינו להתגאות בחישוב תקופות ושנים כפי מניין שלנו דוקא, ולשבח בכך את הקב"ה שלא שם חלקנו בהם וגורלנו ככל המונם[יח].

נכתב עפ"י שיעור 'עולמות' שיעור צ"ח (תאריכים ושמות לועזיים)

shyogel@gmail.com

א - שמות י"ב ב'.
ב - אמנם יש להעיר שהרמב"ן לא מנה מצווה זו בספר המצוות ועיין בשו"ת בנין שלמה סימן כ"ב שביאר שדלעת הרמב"ן הוא ענף ממצוות קידוש החודש.
ג - אולם זאת יש לדעת שגם לדעת הרמב"ן אין איסור לקרוא לחודשים בשמותם כגון ניסן אייר סיון, שהרי אמרו חז"ל 'שמות חדשים עלו עמנו מבבל' שלאחר בניין בית שני כשלעינו מבבל בעליית עזרא הסופר לקחנו משם גם את שמות החודשים שמקורם בשפה הפרסית, ומשום כך בכל התורה לא נמצא את שמות החודשים רק מניינם, לבד מספרי נביאי בבל ומגילת אסתר (חדש שנים עשר הוא חודש אדר) כי שמות אלו קיבלנו רק בעלותנו מבבל, אולם גם לאחר העליה מבבל אם נרצה למנות את החודשים ולא לקרוא להם בשמותם הפרסיים, צריכים אנו למנות מחודש ניסן ולא בצורת ספירה אחרת (כגון הספירה הנוצרית) ועיין בהערות המהדיר על דרשות הרמב"ן (דרשת הרמב"ן לראש השנה באריכות בעניין שיטת הרמב"ן בזה) וכן בשו"ת בנין שלמה סימן כ"ב. ואגב אציין למה שכתב ה'בני יששכר' (מאמרי חודש ניסן מאמר א') שעל אף שחז"ל ששמות החדשים עלו מבבל מ"מ נתקבלו מסיני רק שהיו בבחינת תורה שבעל פה דהרי נזכרו שמות החדשים בתרגום והתרגום נתקבל מסיני ולא ניתנו לכתב עד שבאו לבבל, וכן בשו"ת בנין שלמה סימן כ"ב כותב שבוודאי מרומז בשמות אלו כמה סודות ועניינים נשגבים, ולפי זה מובן איך נתנו ביאורים לשמות החדשים ע"פ ל' הקודש, כגון ניסן מלשון ניסים, או ע"ש הניצנים נראו בארץ, ואייר ר"ת 'אני ד' רופאך' ומרחשון מלשון מרירות שאין בו חגים (מלבד ההסברים האחרים) ועוד, ואם הוא שמות פרסיים מה שייך כל זה ולהנ"ל א"ש.
ד - דרוש לז' אב שנת תק"ע. ועיין בתורת משה לפרשת בא על הפסוק הנ"ל.
ה - שו"ת מהר"ם שיק חלק יו"ד סימן קע"א.
ו - שו"ת אבני ישפה חלק א' יו"ד סימן קנ"ג.
ז - שו"ת יבי"א חלק ג' יו"ד סימן ט' וכן בשו"ת צי"א חלק ח' סימן ח', אך ע"ע שו"ת באר משה חלק ח' סימן י"ט אות ו' (ויש לחלק בין מניין החודשים למניין השנים עיין שם בשו"ת יבי"א שם אות ד' ודו"ק)
ח - שו"ת צי"א שם.
ט - שו"ת אבני ישפה חלק א' יו"ד סימן קנ"ג ועיי"ש עוד מה שמביא מהחות יאיר.
י - שו"ת יבי"א שם, וע"ע שו"ת באר משה שם אות ז'.
יא - שו"ת אבני ישפה שם.
יב - כן הציע בשו"ת יבי"א שם (ומביא שכן כתב בשו"ת גנזי יוסף סימן ק"ו) וכן כתב בשו"ת 'באר משה' חלק ח סימן יח שכאשר כותב המחאה בנקאית (צ'ק) בארה"ב אינו כותב את מספר החודש אלא את שם החודש ואינו כותב את מספר השנה המלא אלא רק את 2 או 3 הספרות האחרונות 'ומעיד אני על עצמי ששום טשעק לא חזר אם היה מעות בבנק...' אולם בשו"ת ציץ אליעזר שם כתב שלפי דעתו לכתוב

כך (שמות החודשים) הוא יותר גרוע מאחר ששמות החודשים שלהם הם שמות אלילים שלהם ובכך בוודאי מזכיר שם עכו"ם.
יג - מנחת אשר לפרשת בא.
יד - שם.
טו - שו"ת ציץ אליעזר שם אות י"א.
טז - שם.
יז - ויש לציין שבבנקים המצויים כאן בארץ ישראל, אם כותבים תאריך עברי בצ'קים, הצ'ק מתקבל (אם יש כיסוי בבנק...)
יח - ל' התשובות והנהגות חלק א' חושן משפט סימן תת"ל.

המדבר של ארץ ישראל

/ הרב תומר אנגלסמן

מדבר סיני בו ניתנה התורה, נכלל בתוך תחומה של ארץ ישראל. זאת, על פי רש"י והתרגום ירושלמי על הפסוקים בפרשת מסעי המתארים את גבולות מצריים. כך גם משמע מההבטחה לאברהם אבינו בברית בין הבתרים: "לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצריים", ובשמות פרק כ"ג מבואר שנהר מצריים הוא ים סוף שנאמר: "ושתי את גבולך מים סוף".

המדרש דורש את הפסוק בירמיה: "המדבר הייתי לישראל?!" שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל: מדוע אתם מתלוננים על כך שהבאתי אתכם למדבר כאשר אמרתם למשה: "למה העליתנו ממצרים להמיתנו במדבר", וכי כמדבר הייתי לישראל?! הרי דאגתי לכם במדבר לנוחות באמצעות ענני הכבוד, לאור בלילה באמצעות עמוד האש, לאוכל באמצעות המן ולשתייה מבאר!?

המדבר הוא אכן מקום קשה באופן קיצוני. שכן, יש בו נחש, שרף ועקרב, אך בעיקר אין בו: אין אוכל, אין מים, אין מזג אוויר נעים! ולמרות זאת, אומר ה' לעם ישראל: זכיתם לחיים בארמון של מלך!

אך עדיין טענת ישראל מובנת, שהרי לולא ה' שהשאיר אותנו במדבר לקבל את התורה, לא היינו זקוקים לנסים הללו ולדאגות והפחד הבאים מהמחשבה: 'האם גם מחר יהיו נסים?'. לכן כנראה שהתכלית בהבאתנו למדבר הייתה שנפנים שבאמת כיצד כל ה'אין' של העולם הזה הוא הפתח לראות את ה'יש' האמיתי, את חי העולמים, הקב"ה. בכדי לראות זאת, צריך את המדבר! אם התורה הייתה ניתנת במקום מיושב היה קשה לראות זאת, מפני שחיי העולם הזה מסתירים בפנינו את מה שמעבר לחיים, ולכן קשה לראות את מה שמחייה את הכול! לכן בחר ה' להתגלות לישראל במדבר ולתת לנו את התורה במדבר, במקום שבו הקשר עם הקב"ה היה ללא מסכים ומסיחים. ומעניין לענין באותו ענין:

רבי יחזקאל אברמסקי זי"ע, גאון וצדיק נפלא במידת האמונה, אשר שתה כוס התרעלה מידי הבולשביקים לפני קרוב לשמונים שנה. בימי זקנותו בארץ ישראל, העלה זיכרונות מימי הסבל שלו כאשר גורש בעלילת שווא לארץ גזירה.

פתח וסיפר: כשגורשתי לסיביר, באחד הלילות, ואני שוכב על הקרשים בצפיפות עם אסירים נוספים, הרגיש בי האדם ששכב לידי ממש (עורך דין רוסי בשם סטרלקוב) שלא עצמתי עין. סנט בי וקרא: "שלמה החכם" (כך נהג לכנות אותי ברוסית: "סולומון מונדריי") "מדוע אינך ישן, כלום מחשב היית אימתי ימיתונו הרוסים?!" עניתי לו: "לאו דוקא. הרוסים יבואו בעוד כשעה לא להמיתנו, כי אם לעורר את הישנים, ואני אגיד אז להקב"ה "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי".

שתק הגוי, אך אני כשלעצמי תקפוני באותו רגע הרהורים: "מודה אני..." על מה אודה? על שהחזיר לי את הנשמה לקראת יום נוסף של צרה וסבל? על שאני אנוס לנסר עצים ביחד עם כומר גוי ולקפוא מקור? מה חסד עושה הוא עמדי שמחזיר לי את נשמתי, ועוד "בחמלה", כשהגשמיות בכל רע, והרוחניות במצב גרוע פי כמה, כי הלא בתנאים האיומים שאנכי שרוי בהם - אפילו טלית ותפילין לא היו לי - אינני מסוגל לקיים מצוותיו ולעובדו כראוי?!" "עד שהגעתי למלים האחרונות של תפילה זו ולפתע פתאום נצנץ בי, בתוך כל הייסורים, ניצוץ של אור: "רבה אמונתך!"

"פירוש: מודה אני לפניך ה', על האמונה כי רבה היא, ולא תילקח ממני אף בגיהנום הזה. מודה אני לפניך על כל יום נוסף של אמונה שאתה מחייני, או אפילו רגע נוסף של אמונה. כי כדאי לו לאדם לסבול אפילו ייסורי שאול, תלאות ומכאובים בלי קץ, ובלבד שיחיה רגע נוסף ועוד רגע מתוך אמונה באלקים, שהיא אפשרית בכל מצב שהוא".

לימים, סיפר רבי יחזקאל את סיפורו באזני האדמו"ר רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זצ"ל. אמר לו הרבי: כדאי היה כל המאסר והעבדות והעינויים בסיביר בכדי להגיע להרגשה נפלאה כזו!

סיפור לשבת

אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשה לך

שמעון הצורף ידע בחייו ימים יפים יותר, ימים בהם ראה ברכה מרובה במעשי ידיו. עד עלייתו לארץ חי שמעון נטף בתוניס, שם היה בעליו של בית־מלאכה גדול לכלים ולתכשיטים מכסף ומזהב. כשלושים צורפים העסיק ופרנס, ולתוצרתו יצאו מוניטין בכל האזור כולו.

יום אחד התעורר בכמיהה עזה לעלות עם בני־משפחתו לארץ־ישראל. לאחר לבטים קשים והכנות ממושכות עלו שמעון, רעייתו, שלושת ילדיהם, חותנו וחותנתו וכמה בני־משפחה נוספים על אונייה שהפליגה אל עבר חופי הארץ.

הדבר היה בשלהי שלטון המנדט הבריטי בארץ־ישראל. כמו אוניות רבות אחרות, גם האונייה בה הפליגו בני משפחת נטף נתפסה על־ידי משמר־החופים הבריטי ונשלחה בחזרה ללב־ים. חודשים רבים נאלצו לבלות במחנה־פליטים באירופה.

בחול־המועד פסח שנת תש"ח, ימים אחדים לפני פרוץ 'מלחמת השחרור', הפליגו בשנית לחופי הארץ. הפעם הגיעו בשלום ולא גורשו על־ידי איש.

שמעון ומשפחתו נשלחו למעברת פחונים בפרדס־חנה. למחייתו עבד שמעון בסלילת כבישים ובמלאכות־כפיים מפרכות אחרות.

כעבור תקופה הוצע למשפחת נטף כמו לרבים מתושבי המעברות, לעבור לירושלים, אל בתים שהתפנו מיושביהם הערבים. קופצים רבים על המציאה לא היו, שכן אזור המגורים המוצע היה סמוך לגבול הירדני שורץ הסכנות. ליבו של שמעון נשאו לירושלים ועל־אף הסיכון הכרוך בכך עבר להתגורר ב'מושבה הגרמנית' הסמוכה לגבול.

במקביל להחלפת מקום המגורים, ביקש שמעון לשנות גם את עבודתו ואולי גם את מזלו, ולחזור למלאכתו הישנה - מלאכת הצורפות. לשם כך שכר חנות קטנה במרכז ירושלים. ובאמת, לאורך תקופה ארוכה ההצלחה האירה לו פנים.

כך חלפו כארבע־עשרה שנים. והנה באו ימים קשים. משפחת נטף התרחבה ומספר הנפשות בה הגיע לשנים־עשר. אלא שבניגוד להתרחבות המשפחה, הפרנסה דווקא נצטמקה והלכה. מיתון כלכלי חריף שרר אז בארץ והלקוחות חדלו לפקוד את חנותו הקטנה של שמעון הצורף.

תחילה הוציא את החסכונות ששמר ליום סגריר - חופן מטבעות זהב שהביא עמו מתוניס. מיום ליום נתמעטו החסכונות עד אשר תמו כליל.

קרוב משפחה תושב חוץ־לארץ הציע לשמעון להגר לקנדה. "בקנדה יש ביקוש רב לעבודות מהסוג שאתה יודע לעשות", שכנע אותו. שמעון אהב מאוד את ארץ־ישראל, אבל האחריות לפרנסת משפחתו היא שהכריעה לבסוף. הוא עשה את כל ההכנות הדרושות לשם ההגירה. בשלהי שנת תשכ"ג היו בידיו כל התעודות והמסמכים הדרושים להגירה והוא המתין למועד שנקבע לה.

את הימים שנותרו לו ולמשפחתו בארץ נהג שמעון לבלות כפי שבילה בכל התקופה האחרונה - בחנותו. לא שהיו לו ציפיות מיוחדות, אבל השהייה מחוסרת המעש בין כתלי ביתו הייתה קשה עליו יותר מן ההמתנה המאכזבת ללקוחות, בחנותו השוממה. שם לפחות חש ערך כלשהו לעצמו ולזמנו.

בניצול הזמן סייע לו חותנו, שנוהג היה עוד מהשנים הטובות, לסייע לו עם הלקוחות וברגעים הפנויים ללמוד תורה. כעת לשניהם היה די והותר זמן פנוי והם הקדישו אותו ללימוד תורה בצוותא.

היה זה בוקרו של אחד מימי חודש אלול, ימים מספר לפני מועד ההגירה המתוכנן. לחנותו של שמעון נכנס כומר לבוש שחורים. כיוון שרגיל היה לשרת את כל סוגי האוכלוסייה בירושלים, לא היה חידוש רב בעצם הופעת הכומר בחנותו.

משהחל הכומר לפרט את מבוקשו, התברר לשמעון כי מדובר בהזמנה ענקית שאפשר להתפרנס ממנה לאורך חודשים רבים. אולם 'אליה וקוץ בה' - ככל שהוסיף הכומר לפרט את משאלותיו, כן הלך והתברר כי יעודה של ההזמנה הוא קישוט כנסייה ופולחנה?. צלבים משובצים, מנורות, וכיוצא באלה. ליבו של שמעון נחמץ בקרבו.

מחשבות סותרות ומבלבלות החלו רצות במוחו. מצד אחד, נטיית ליבו הטבעית הייתה, כמובן, לדחות את ההזמנה. מצד שני, זו יכולה לפרנסו זמן רב ואולי אף להשאירו בארץ־ישראל! מצד שלישי, היעלה על הדעת כי יצירותיו יפארו כנסייה נוצרית?! מצד רביעי, אם יסרב, כלום ימנע בכך את קישוט הכנסייה?! הלוא הכומר יפנה בוודאי לצורף אחר ובסופו־של־דבר ישיג את מבוקשו; מדוע אם־כן לא יזכה הוא בפרנסה?...

בעודו נקרע בין הפיתוי הגדול לבין תחושת הדחייה הטבעית, הגניב מבט לעבר חותנו שהיה שקוע בספרו ובכל־זאת ער לנעשה.

באותה שעה למד חותנו את פרשת־השבוע מתוך חומש שהחזיק בידיו. דפדף מעט בחומש ואז קרא - כאילו לעצמו - בקול רם ותקיף את הפסוק "אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשה לך!"...

המשך בעמוד הבא...

שמעון קלט את המסר שביטא שלילה מוחלטת של כל עצם הרעיון. התלבטותו הקצרה באה לקיצה. "מצטער, אדוני", פנה אל הכומר כמתנצל, "אך העבודה שאתה מבקש להזמין אצלי רבה מדי, ואני... ידיי מלאות עבודה עד לסוף השנה...".

הכומר המאוכזב סב על עקביו ויצא בפנים מכורכמות מהחנות.

שמעון וחותנו, נמנעו מלשוחח ביניהם על המקרה שאירע - לא באותו יום ולא ביום שלמחרת. שוב ישבו בחנות באין לקוחות והמשיכו לטווות את תכנית ההגירה שביצועה התקרב והלך. וכהרגלם, את מרבית זמנם מילאו בלימוד תורה.

לפתע הופיע בפתח החנות יהודי הדור הופעה שדיבר במבטא אמריקני.

האיש הציג עצמו כ"אדון רובין" המתגורר בניו־יורק. הוא סיפר כי שמע ממכריו על טיב עבודתו של שמעון הצורף ועל כן החליט לרכז את כל רכישותיו אצלו. ליבו של שמעון החסיר פעימה כשהאיש החל לפרט את הזמנתו: 'עצי חיים' מכסף טהור, 'רימונים' ו'ידיים' לספרי־תורה, בתי־מזוזה, פמוטים, ועוד ועוד. ההזמנה בסדר־גודל שכזה, מאדם אחד - לא ידע שמעון מימיו.

והנה ברגע אחד התהפך הגלגל...

שמעון נטף ובני־משפחתו נשארו בארץ־ישראל, כאשר הזמנתו של מר רובין מסייעת להם לעבור את חודשי המיתון הקשים ולהעמידם מחדש על רגליהם. לשמעון לא היה ספק - בזכות עמידתו בניסיון הגדול שנזדמן לו שלח לו הקב"ה פרנסה בשפע, בדרך כשרה למהדרין.

מאז חלפו שנים רבות. שמעון נטף הצורף, שנשאר בארץ והוסיף לשלב מלאכת כפיים עם לימוד תורה, נפטר לבית עולמו. את כישרונו ירשו ממנו בניו הממשיכים את דרכו בבית מלאכה רחב ידיים ומצליח לחפצי נוי ויודאיקה מכסף ומזהב. והם - הפלא ופלא - אף מוסיפים לקיים קשרי מסחר הדוקים עם בניו של "אדון רובין", סוחרי כלי־כסף ויודאיקה המתגוררים בארצות־הברית. עדיין שמורה אצלם פתקה קטנה וישנה, עליה נרשמו בשעתה פרטי ההזמנה המופלאה והגורלית בחנות הקטנה של אביהם, בירושלים עיר הקודש.

*מאת הרב זלמן רודרמן, מתוך הסדרה 'בין הדגים לזמירות', סיפורים לכל שבת וחג. ■

שביבים / שאול שיף

הר סיני: מיקומו

במרוצת הדורות נעשו מאמצים רבים לנסות לזהות את מיקומו של הר סיני, שעליו ניתנה התורה. הזיהוי הנפוץ ביותר ממקם את הר סיני בג'בל מוסא. ואכן, לפני שסיני הפכה לבסיס חשוב של ארגוני דאעש, ניתן היה לראות מטיילים ישראלים מכתתים את רגליהם במעלה 750 המדרגות התלולות המוליכות לפסגת ההר. אותם מטיילים כנראה לא ידעו, כי הקביעה שהר סיני הוא ג'בל מוסא, אינה מקובלת על רוב החוקרים.

אביגדור שחן, מומחה ללימודי ארץ ישראל, מסביר שהקישור בין הר סיני לג'בל מוסא הומצא על ידי נוצרייה זקנה בשם הלנה לפני 1,500 שנה. "הלנה הייתה אימו של הקיסר קונסטנטינוס שליט האימפריה הביזנטית, בערוב ימיה היא החליטה לבקר באתרים הנוצריים בארץ ישראל. היא הצטרפה לשיירת גמלים שעשתה את דרכה ממצרים לארץ ישראל. באחד הלילות התרשמה מיופיו של רכס ההר הסמוך והחליטה בליבה כי לבטח זהו ההר עליו קיבל משה רבנו את התורה. מכיוון שכך, ראוי לכנותו מכאן ואילך 'ג'בל מוסא'. כך נולדה האגדה כי הר זה ולא אחר הוא הר סיני האותנטי. הקיסר, בנה של הלנה, הורה לבנות במקום מנזר". מתברר, כי אותה הלנה גם התחילה את הנוהג של שפיכת אשפה בשיפולי הר הבית, על מנת להסתיר את שרידי הכותל המערבי. בקיצור, אוהדת יהודים גדולה היא לא הייתה, ועם זאת משום-מה הזיהוי שלה להר סיני נתפס כאוטנטי ואמיתי. אבל אם הר סיני לא בג'בל מוסא, אז איפה כן? ההצעות רבות מספור: הר כרכום בנגב הדרומי; סראבית א-חאדם במזרח הסיני; הר געש כבוי במערב סעודיה; הר המצוי בערבה הצפונית, בסביבת ים המלח וכו' וכו'.

(על פי מאמר בהדברות)

"אני גבריאל בן יעקב"

(יתרו: לכשנתגייר וקיים המצוות הוסיפו לו אות אחת על שמו [יתר] / רש"י)

סיפר ידידי ר' זכריה גלזמן:

לפני שנים אחדות פגשתי במרפסת מלון בירושלים כומר בשם ג'יי'ב ג'קסון. אנגליקני מעודן לבוש בקפידה וקולו נעים ורך. הוא ישב על כסא בסמוך אלי ושאל "אפשר לעשן לידך? זה לא מפריע?" השבתי "לי זה לא מפריע, זה מפריע לך." הוא צחק והתפתחה שיחה בינינו. בידי היה סידור תפילה שהעניק לי בני עם הקדשה מיוחדת: "לאבא שיתקבלו תפילותיך אצל אבא". עיינתי במזמור "יהי כבוד" בפרוש הפסוק "כי יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגולתו" וסימנתי את הפסוק בעיפרון. החמאתי לכומר על הרצאתו בפני קבוצת צליינים שהוא הדריך אשר הייתי עד לה והסברתי לו על הניגוד בינינו ועל פרוש הפסוק שבו עיינתי קודם. הוא סיפר לי שמחר הם עתידים לנסוע לתל בשילה, החבורה- חובבי תנ"ך וארץ הקודש. כמה ימים אח"כ ביקרה במרפאתי נערה צעירה, כיוון שהתקרב זמן מנחה ביקשה להתפלל בחדר ההמתנה והשאלתי לה את סידורי. כשסיימה אמרה תודה שלום והלכה לדרכה והסידור איתה. עברו מאז שנים אחדות והדבר נשכח ממני. לפני חודשים אחדים הופיע במרפאתי אברך נעים סבר, זקנו מטופח ושערו

מכסיף, קולו רך ונעים וצליל קולו מוכר. עמו היה ילד קטן עם פאות מסולסלות. חשבתי שזה נכדו אך הוא קרא לו אבא. האברך הושיט לי את סידור התפילה שנעלם לפני שנים ושאל "אתה מכיר את הסידור הזה?" הוא איתר אותי על פי הכתובת שהייתה רשומה בשולי הסידור. "וודאי" עניתי "ומי אתה?" והוא ענה "אני גבריאל בן יעקב".

"אתה לא גיי"ב ג׳קסון?"

"נכון "הוא אמר "אני גיי"ב ג׳קסון הכומר לשעבר והיום אני גבריאל בן יעקב." לתדהמתי הוא סיפר לי שבסיור עם קבוצת צליינים במעלה לבונה שליד שילה התפוצץ לפתע הגלגל הקדמי של האוטובוס והוא נעצר על פני התהום. שני תיירים נפצעו קל והנהג נחבל. במהרה הגיעו אנשי צבא ואנשים טובים באמצע הדרך שהגישו עזרה ראשונה לנוסעים, האמבולנס פינה את הפצועים והאוטובוס חולץ בשלום. הכומר הציע למתנדבים תשלום אך כמובן נדחה בחיוך ובתודה. הדברים ריגשו אותו מאד וכן פועלם של המתיישבים בבנימין. השפעת הביקור בארץ הקודש והנס שחווה במעלה לבונה גרמו למפנה בחייו והוא התגייר מאהבה. לימים נפגש עם עלמה צעירה שמרדה בחינוך החרדי ויצאה לטייל בעולם עד שבמזרח הרחוק מצאה את עצמה ושבה למקורות. הם נפגשו בבוסטון בבית של מכר משותף ולאחר זמן לא רב נישאו כדת משה וישראל. הסידור היה איתה כל השנים ועכשיו הושב למקומו. לבנם מסולסל הפאות קוראים ינקי- יעקב ישראל כפי שסימנתי במזמור "יהי כבוד.." בעיפרון.

הכומר שהתגייר

סיפורו המדהים והבלתי שגרתי של ר׳ אריאל ציון, מתחיל בסיפורו של ברט וודווייק ההולנדי. וודווייק היה כומר נוצרי פופולארי שעמד בראש כנסייה נוצרית גדולה, ואילו אריאל הוא יהודי מאמין, בעל אמונה לוהטת, ונשמה יהודית יוקדת. לפני כן, כשהייתי ׳שם׳, מעולם לא הרגשתי בבית, מספר ר׳ אריאל.

חשתי מין סוג של חסר פנימי. גם כשכולם מסביבי רקדו והתהוללו, אני התהלכתי בתחושת ריקנות. חשבתי כל הזמן, בשביל מה אני חי בעולם הזה? ידעתי שאני חי בשביל הקדוש ברוך הוא, אבל לא הצלחתי לתרגם את זה לדרך חיים. ידעתי שאני צריך להיות דתי יותר, ובזמנו להיות דתי יותר היה להיות נוצרי טוב יותר. אריאל ציון נולד ברוטרדם, עיר נמל הולנדית, למשפחה פרוט-סטנטית אדוקה. היינו נוצרים, אבל תמיד היה לנו קשר חם לעם היהודי. תמכנו מאוד בישראל. אני זוכר את הדאגה הרבה של סבא בזמן מלחמת יום הכיפורים. חשתי קשר עז לארץ ישראל, ואספתי תמונות ופרסומים על אודותיה. קהילת ׳שלום׳ הנוצרית וודווייק לא הסתפק בחינוך הנוצרי שקיבל, ופנה לחפש תשובות על השאלות ועל הספקות שהתחילו להתעורר בקרבו.

בהיותו כריזמטי, התאספה סביבו חבורת צעירים שגם הם לא היו שלמים עם דרכם הנוצרית. באופן כללי, היה להם רצון עז לשוב לדת, הוא אומר. הם הפסיקו להתהולל, והתחילו להתעמק בשאלות של דת ואמונה. בשלב ראשון התחילו ללמוד תנ"ך בצוותא. עם הלימוד והמחקר התגברו השאלות והספקות, ובמאי 8991 החליטו להכריז על הקמת כנסייה אוונגליסטית נפרדת. (אוונגליזם הוא זרם מודרני בנצרות, ונחשב למתון יותר מהזרם הקתולי הקשוח. האוונגליסטים, בניגוד לקתולים, אוהבים את ישראל ותומכים בה.) הקבוצה מנתה מאות אנשים, וודווייק הפך למנהיגם. לקהילה הם העניקו שם עברי: ׳שלום׳. הכנסייה החדשה שהקומה בעיר דורדרכט בלטה בתמיכתה הבלתי מסויגת בישראל. חבריה הגיעו לארץ כדי לחלק זרי פרחים ומתנות לנפגעי טרור פלסטיני, ואף ארגנו טיסות לארץ. במהלך האינתיפאדה יזמו אנשי הקהילה מכתב תמיכה באריאל שרון, ראש הממשלה דאז, שאותו כתבו 25 ראשי כנסיות בהולנד, ומכתב מחאה לראש ממשלת הולנד, על אי תמיכתו המספקת בישראל.

הבסיס לכנסייה היה התנ"ך. חברי הקהילה למדו אותו וניסו להבין את הדת הנוצרית לפיו- ניסיון שלא ממש צלח. השאלות שלנו רק הלכו והתרבו, במקביל ללימודי התנך, מספר ציון. ניסינו ליישם מה שכתוב בתנ"ך, וזה חייב אותנו להתייחס ברצינות למועדים היהודיים. למשל, כשקראנו בתנ"ך על כך שחייבים להקים סוכות בחג הסוכות, קראנו לאספה מיוחדת, ובה החלטנו שהיות שאנחנו מחויבים לתנ"ך, אין לנו ברירה אלא לקיים מצווה זו. אז הקמנו סוכות. כשהגענו לחודש ניסן, ובתנ"ך הרי כתוב שחייבים לשמור על מצוות החג, החלטנו שאנחנו עורכים סדר פסח.

לא ידענו בדיוק מה לעשות, ונעזרנו בהוראות הסדר שמצאנו בתקשורת המקוונת. היה זה מידע שהגיע מיהודים משומדים, יהודים שהתנצרו, אך נהגו לשמור על סממנים יהודים, ובכלל זה ערכו סדר פסח. מיותר לומר שבסדר שלהם הם השתילו מסרים נוצריים מובהקים, והחליפו שמות של אישים יהודים בנוצרים, להבדיל. אבל זה מה שהיה לנו באותו רגע. לא הכרנו את הדבר האמיתי. לא ידענו בכלל שקיים משהו אחר. ואז הגענו לחג המולד, החגא הנוצרי הידוע. התחלנו לשאול את עצמנו: רגע, איפה זה כתוב בתנ"ך? איפה כתוב בכלל שצריך לחגוג את החג הזה? התחלנו לפקפק גם בחגא של ימי ראשון, במקום יום המנוחה המצוין במפורש בתנך, השבת. כך התגלגלנו מספק אחד למשנהו, עד שכבר התחלנו לפקפק בקול רם באמיתות הנצרות כולה.

החבורה לא נעצרה בשמירת השבת והחגים. ברגע שהחלטנו שהתורה נכונה ואמתית, התחלנו ללמוד אותה בעיון. למדנו בצוותא חומש עם פירוש רשי, שרנו שירים עבריים כמו ׳אתה תקום׳, ״יבנה המקדש׳ ושירים של מרדכי בן דוד. זה כבר היה בשלב מאוחר יותר.

בברית יחד כך, כשרגל אחת פה והאחרת שם, ובדרך שאינה ברורה לאיש, התנהלה הכנסייה המוזרה הזאת, עד שבכל רחבי המדינה יצא שמעה של הכנסייה הנוצרית שחבריה שומרים בקפידה על שבתות וחגים יהודיים. נציגי הקהילה הוזמנו להרצות את משנתם בפני כנסיות אחרות ובכינוסים תיאולוגיים שונים. איך הגיבו הקולגות מהכנסיות האחרות? התגובות היו מעורבות. חלק עודדו אותנו, אבל חלק כעסו מאוד. הם טענו שאף שהחגים היהודיים מופיעים בתנך, הרי שאותו האיש הורה לבטלם ולהחליפם בחגאות הנוצריים. גם את השאלות שהתעוררו בו לא שמר הכומר בליבו. להיכן שהיה מגיע, היה מעלה אותן ודורש תשובות ברורות. בכל כינוס נוצרי מזדמן היה מבקש לדעת מפני מה הפנו הנוצרים עורף לתנך.

פעם כשהייתי בארץ, מספר ר׳ אריאל, הוזמנתי להרצות בכנסייה של מומרים בתל אביב ובטבריה, וגם שם הצגתי את השאלה שהציקה לי: ׳הרי בברית החדשה כתוב שהתורה היא אמת, ואתם חייבים לשמור אותה, אז למה אתם מפנים לה עורף?, ומה הייתה התגובה שלהם? הם זרקו אותי מכל המדרגות. במקום לענות לעניין, הם בחרו להחרים אותי. את הצעד השערורייתי הבא עשה ברט שכשנולד לו בנו הבכור. הוא החליט שאם הוא מאמין למה

שכתוב בתורה, הוא חייב למול את בנו.

סיפרת את זה למישהו? לא סיפרתי לאיש. פחדתי שיצחקו עליי. בשקט חיפשתי מוהל, ומצאתי מוהל יהודי ליברלי שביצע את הברית. הברית לבן גררה בעקבותיה ברית נוספת- לו עצמו. קראתי בתנך שאחרת אני לא אוכל להיכנס לבית המקדש, הוא מסביר. למרות ארבע הכוסות, הסוכה ושמירת השבת- לאורך כל אותה תקופה נותר ברט וודוויק נוצרי אדוק. המנהגים היהודיים שהנהיג בקהילתו לא הפכו אותו ליהודי מאמין. עם הזמן החלו להתגנב לליבו ספקות גדולים. עדיין הלכתי לכנסייה כל יום. כראש הכנסייה ערכתי את כל הטקסים, אבל לא הייתי שלם עם עצמי. התמודדתי עם הרהורי ׳כפירה׳ מובהקים בנצרות.

הקרב הקשה ביותר התנהל בתוכי בשאלה: האם להמשיך ולהפיץ את בשורת הנצרות, אף שכבר איני מאמין בה? במקביל, הבחנתי שלרבים מהחברים רגשות מעורבים כלפי הנצרות. לאחר דיונים ארוכים וסוערים קיבלנו את ההחלטה המשמעותית בתולדות הכנסייה שלנו: אנחנו לא מזכירים יותר את שמו של אותו האיש. אנחנו מדברים מעתה רק על השם, בורא העולם. עבורנו, יש אלוקים אחד ויחיד בעולם. עד לפני כמה שנים החלטה כזאת נחשבה להזויה לחלוטין. ווודוויק היה נוצרי אדוק, מכובד ומפורסם, שעשה נפשות רבות לנצרות. המהפך שעבר עליו היה אפוא קיצוני ביותר.

ניצוץ יהודי באותן שנים שבהן התייסר בשאלות על אודות דרכו הנוצרית, נתקל וודוויק בגילוי מסעיר. בן משפחתו שערך תחקיר מעמיק על שורשי המשפחה, גילה שסב המשפחה, לפני מאה שנה, היה יהודי כשר בשם שלמה לוי. שלמה לוי הגיע מספרד או מפורטוגל, והתיישב במחוז פריסלנד שבצפון הולנד, שם הפך לאחד מראשי הלוחמים נגד הכובשים הצרפתיים. האיש התנצר, ונשא גויה. הגילוי הזה, מספר ציון, גרם לי להבין מהיכן נובעים הרהורי ה׳כפירה׳ שלי.

התחלתי להבין בעצם שאני נמצא במקום הלא נכון, ושאני חייב לחזור לדרך אבותיי בהקדם האפשרי. לאחר מעשה הבנתי שדלק בי ניצוץ יהודי. כחבר בקהילה אוהדת ישראל, ביקר הכומר פעמים רבות בארץ. באחד מביקוריו פגש יהודים דתיים. הרגשתי טוב בחברתם, משחזר ר׳ אריאל. פתאום הרגשתי קרבת אלוקים גדולה, הרבה יותר ממה שהרגשתי בחברה הנוצרית ביקור משמעותי נוסף היה ביישוב סוסיא, שם פגש בן ישיבה והתחבר עימו. הם שוחחו רבות בענייני דת, ווודוויק חש שהוא מחבב את הצעיר הזה. הוא נפגש עם אנשים דתיים נוספים, והדברים ששמע מהם הביאו אותו לרצון להתגייר.

לפני ההחלטה הסופית עוד הייתה לו שורה של אי הבנות בתנך. החלטתי שאם אני מקבל תשובות על השאלות האלה, אין לי ברירה אלא להתגייר. לעזוב את הכל, את החיים הנוחים, את חיי החברה והמשפחה השלווים, ולהקריב אותם על מזבח האמת היחידה שלי. כבר אז ידעתי שעליתי על דרך שאין ממנה חזרה.

והתשובות הגיעו? ודאי. הן הגיעו אלי בדוא״ל, והיו כמים קרים על נפש עייפה. זהו זה, אמרתי לעצמי. אני מתגייר. עליי לשוב לדת אבותיי, לדתו היהודית של סבי שלמה לוי, האיש שמכל צאצאיו לא נשאר אף יהודי אחד. אני, החלטתי, אשיב עטרה ליושנה.

האנשים בכנסייה שלך ידעו על ההחלטה? בהתחלה לא, אף שידעו שאני מחפש את דרכי. אבל לא חיכיתי זמן רב. שיגרתי מכתב אישי לכל חברי הקהילה, שבו הודעתי להם על החלטתי. ציינתי במפורש את כל הספקות שהתעוררו בי בקשר לאמיתות הדת הנוצרית. כתבתי גם שלדעתי, היה אותו האיש מסיח ומדיח, שעל פי התנך, בספר דברים, הוא חייב מיתה, ולכן הוא הומת. דברים כאלו מפי אדם שנחשב עד לאותו רגע לנוצרי מאמין ולמטיף כריזמטי מפורסם, היו בגדר רעידת אדמה בקהילה הנוצרית בהולנד כולה. המכתב הופץ עד מהרה גם בקרב חוגים מחוץ לכנסייה, והפך לשיחת היום.

ווודוויק היה אישיות מפורסמת בקרב הקהילה האוונגליסטית הגדולה בהולנד, וצעדו עורר תדהמה רבה ומורת רוח בקרב רבים מבניה. ואילו ווודוויק עצמו חש שלם עם החלטתו. הוא הרגיש שעול גדול ירד מכתפיו. אבל גם היה לו קשה. קשה מאוד. הפיצו עליי דברים רעים. אמרו עליי הכל. וזה כאב. חברים ותיקים וטובים זנחו אותי. היה לי חבר מילדות שעזב אותי ברגע שנודע לו על החלטתי להתגייר. הוא אמר לי לפני שנפרד ממני: ׳אתה הולך לגיהנום, ואני לא רוצה להכיר אותך יותר.

ידעת לקראת מה אתה הולך? ידעתי שיהיה לי קשה, אבל לא שיערתי עד כמה. תמיד התעודדתי מהמחשבה שהעם היהודי סבל כל כך הרבה בכל שנות קיומו, בגלל יהדותו, והנה, גם אני שהצטרפתי אל העם הזה עובר את מנת הייסורים שלי. ידעתי שאני צועד בדרכו של האלוקים, והייתי מאושר. אפילו שאיבדתי את מקור פרנסתי ואת מרבית ידידיי- הכל היה שווה.

היו הרהורי חרטה? אף לא לרגע, אבל היו קשיים. הבית שבו התגורר ברט וודוויק נלקח ממנו, והוא עבר להתגורר בתנאים איומים, בדירת חדר ליד משפחת אשתו, כשהוא מחוסר כל. השלב הבא היה ההכרזה הרשמית על פירוק הכנסייה שבראשה עמד. הרבנים שאתם עמד בקשר הציעו לו להתנתק כלילי מהעבר הנוצרי שלו, ולזנוח את פעילותו בכנסייה. חברי הקהילה העריכו את החלטתו של וודוויק, אך לא לכולם היה האומץ להצטרף אליו. מתי מעט החלו בתהליכי גיור, שעדיין נמשכים, והשאר החליטו להישאר בסטטוס של ׳בני נח׳ ולשמור את שבע המצוות.

הרבנים גם הסבירו לברט שאי אפשר לגייר את כולם בבת אחת, אלא כל אחד מהם חייב לעבור תהליך גיור אישי. גם היום מנסה ציון לסייע לאותם אנשים שעדיין מתנדנדים בין שני העולמות, ומתקשים לבצע את המעבר.

לעומת החברים שעודדו אותו, ראשי כנסיות וקולגות לשעבר שיגרו אליו מסרים מאיימים. הם המטירו על ראשו את כל העונשים שבעולם- מהגהנום וד לכף הקלע- על שהעז לחצות את הקווים, ועוד להשמיץ את מנהיגם בפומבי. אמרו עליי שאני מסוכן לדו קיום הדתי במדינה, אומר ר׳ אריאל, משועשע. עד היום הוא ממשיך לקבל מכתבים ודואלים בעלי תוכן פוגע מחברים לשעבר. גם ביום הראיון ל׳משפחה׳ קיבל ציון דואל מכומר הולנדי. אתה חסר הצלה, ואתה אבוד לעולמי עד, כתב הכומר דה יונג. אלו שכן גילו הבנה ואפילו הערכה נסתרת היו בני המשפחה הקרובה. באותם ימים, באו השורשים היהודיים של משפחתי לידי ביטוי. מצד אחד הם דאגו לי, וחששו מהעתיד שמצפה לי, ומהצד האחר הם העניקו לי הסכמה שבשתיקה. כשהודעתי להם על הצעד שלי, הם אמרו לי: ׳אריאל, זה טוב בשבילך׳. אחותי אפילו אמרה שהיא מקנאה בי. אחי הגדול ביקר אותי כדי לשמוע על החלטתי ממקור ראשון. כשהגיע, שאל אותי: ׳זה נכון שאתה מתכוון להתגייר?׳ כשענית בחיוב הוא רק רצה לדעת מה הייתה הסיבה ׳אתה יודע למה?׳ אמרתי לו, ׳בגלל סיבה אחת פשוטה: משום שאבות אבותיי היו יהודים, והצאצאים שלהם עשו טעות כשהתנתקו מהיהדות והתערבו בגויים.

היום אני, הנכד שלהם, מתקן את הטעות הזאת'. אחי הקשיב בתשומת לב, הרהר קצת ואמר: 'אתה יודע מה, ברט? אני מבין את הטיעון שלך. אני אפילו מזדהה איתו'. ואז הוסיף משפט שריגש אותי: 'ברט, לראשונה בחיי אני מזהה בהתנהגותך שלווה אמיתית. ממשפחתה של האישה הייתה התמיכה אף גדולה יותר. לא רק תמיכה, אלא שהחותן והחותנת החליטו להצטרף אל בתם וחתנם, והחלו לעת זקנתם בתהליכי גיור. הם אנשים מבוגרים, והתהליך איננו יכול להתבצע במהירות, מבהיר ר' אריאל.

רגע סוחט דמעות כאשר החליט וודוויק להתגייר, הוא לא ממש ידע מה עליו לעשות. בתחילה יצר קשר עם רב רפורמי שאותו הכיר. עד מהרה הבחין שמדובר בהצגה חלולה שאין בה מאומה, ופנה לקהילה החרדית של אמסטרדם, אך שם הובהר לו כי הם אינם עוסקים בגיורים. בצר לו פנה וודוויק לחבריו בארץ. אלו הפנו אותו אל הרב ברוך הרניק, רמ בישיבת יבנה באנטוורפן.

בינו לבין הרב הרניק נוצר קשר הדוק. מספר חודשים לפני הגיור החל המיועד להתגייר מגיע לשבתות לאנטוורפן, ושם היה לומד יהדות מפיו של הרב הרניק. אין לי מילים להגדיר את האמונה המופלאה של האיש הזה, אומר הרב הרניק . הוא היה מודע לכל הקשיים שניצבים מולו.

ישבתי איתו שעות על גבי שעות ושכנעתי אותו לא לעשות את הצעד הזה. הצעתי לו להמשיך בדרכו הנוכחית, לשמור על שבע מצוות בני נח וזהו. אבל את אריאל לא עניין שום תחליף אחר. הוא רצה להיות יהודי אמיתי וגאה. אמרתי לו: בשביל מה אתה צריך את זה? בניך יסבלו מאנטישמיות, או יתפוצצו חו באוטובוסים. תיארתי לו את כל הקשיים שהוא עתיד לעבור, חברתית ומשפחתית, בתור גר. גם בית הדין הציע לו ברגע האחרון לחזור בו, ולהישאר גוי כשר שמקיים שבע מצוות בני נח. אבל אריאל לא רצה לשמוע. הוא כל הזמן אמר: 'אלוקים הוא שהביא אותי עד הלום, והוא שיוביל אותי הלאה.

הרב הרניק ליווה את משפחת ציון בכל שלב משלבי הגיור. הוא הושיט להם יד תומכת ברגעים הקשים. אחד מהם היה כאשר במהלך ההכנה לגיור, חלה אבי רעייתו בסרטן קשה. החברים הנוצרים שמחו לאידם. הם טענו שהם נענשים על כך שהפנו עורף לנצרות.

הם באו אליי עם הסיפור, אומר הרב הרניק, ואני עודדתי אותם. אמרתי להם שאי אפשר לחשב חשבונו של עולם, ושהם צריכים לצעוד הלאה בדרך שהם בחרו, בלי שום קשר לכך. הפלא הגדול התרחש, כאשר למרות הסיכויים הקלושים שהעניקו לו הרופאים, החלים חותנו לחלוטין מהמחלה. ר' אריאל ציון ורעייתו הגיעו לארץ ישראל, התגיירו על פי ההלכה, ונישאו שוב כדת משה וישראל בטקס מרגש בעיר העתיקה בירושלים, במקום המשקיף על הכותל המערבי. גם במעמד הגיור עצמו, בבית הדין בתל-אביב, השתתף הרב הרניק.

זה היה מעמד מרגש מאוד, הוא אומר. הרגע שבו הכריז אריאל 'שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד', וקיבל עליו לשמור את התורה שבכתב ותורה שבעל פה, היה רגע סוחט דמעות. אריאל עצמו נשבר באמצע ונחנק מבכי. בית הדין הקשה עליו ועל משפחתו מאוד. הדיינים שאלו אותם שאלות קשות ומסובכות, ועל כולן הם ענו בבהירות שהדהימה את דייני ההרכב. משישה עשר זוגות שעמדו באותו יום לפני הדיינים, הם היו היחידים שהתקבלו. כשנשאל לשם היהודי שבו בחר, ענה- אריאל ציון.

למה בחרת דווקא את שם זה? כי אני רוצה לקום כארי לעבודת השם, ואריאל רומז גם על בית המקדש, הקרוב כל כך לליבי. מעמד הגירות עצמו הותיר בו רשמים עזים. הדיינים התפעלו מאוד מהידיעות שלנו ומהנכונות שלנו, אף שהשאלות שלהם היו קשות מאוד, הוא אומר.

מאזין לאברהם אבינו - כששב הביתה להולנד, הבין שבתור יהודי לא יוכל להמשיך לחיות במקום שאין בו יהודים. הרגשתי כמו בגלות, הוא מסביר את החלטתו להגר לאנטוורפן, לתקופה של שנה. וכך נותר ראש הכנסייה המכובד לשעבר בלי מקור פרנסה. באין ברירה נאלץ ללמוד את מקצוע הבנקאות כדי למצוא עבודה. לאחר חיפושים מייגעים מצא ציון עבודה בבנק להשקעות ברוטרדם. מאז, כל יום הוא עולה על הרכבת באנטוורפן ונוסע לרוטרדם לעבודה.

המשכורת אינה גבוהה, וההוצאות מרובות, אך אריאל- כמו יהודי מאמין- אינו מתלונן, במיוחד שגם במקום העבודה האירה לו ההשגחה פנים. התברר לו שמנהל הבנק הוא צאצא למשפחה של יהודים אנוסים המגלה הבנה לצרכים המיוחדים שלו כיהודי חרדי, ומתיר לו לעזוב מוקדם יותר בימי שישי ובערבי חג. זה לא קל, הוא מודה. אך לא לאורך זמן. אם אצליח למנוע רק מיהודי אחד להשתמד, הכל היה שווה.

(ראה אור בביטאון השבועי "המשפחה")

בסוד שיח כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדואייל: besod@013net.net